

KULTŪROS ISTORIJOS KURSAS *KULTŪROS ŽENKLAI LITERATŪROJE*

Kultūros istorijos kursas *Kultūros ženklai literatūroje* skirtas I–IV gimnazijos klasių mokinių aukštesniesiems – analizės, sintezės, interpretacijos bei vertinimo – gebėjimams ugdyti ir kultūriniam akiračiui plėsti. Literatūra, tiek klasikinė, tiek modernioji, mokiniams yra parankiausia medžiaga ieškoti ir rasti kultūros fenomeno universalumo ir svarbos įrodymų.

Literatūra turi galią atskleisti ir apibendrinti pasaulio raidos tendencijas. Įvairiuose tekstuose atpažįstami kultūros ženklai jaunuoliams padeda suvokti žmogaus prigimtį, dvasios didybę ir menkystę, pažinimo siekį. Bet kurios epochos žmonėms rūpėjo ne tik išlikti fiziškai, bet ir išplėsti žmogiškumą: Antikos mitų Heraklis, biblinis Dovydas, viduramžių Rolandas, Renesanso Hamletas neša tą pačią – nesitaikstymo su ribotomis žmogaus galiomis – idėją. Jų veikimo aplinkybės ir būdai yra įgiję simbolinių reikšmių, o patys herojai – tapę kultūros ženklais. Vyru ištikima Penelopė, paniekintam broliui – Antigonė, mylimajam – Džuljeta stiprybe nenusileidžia vyrams, nes įkūnija pamatines vertybes. Literatūra visiems gali pasakyti, kas laikina, o kas tvaru, bet žmogus tai turi perprasti pats. Per kultūros istorijos pamokas literatūros kūriniai mokiniams prakalba kultūros ženklais.

Gilesnis kitų ir savęs suvokimas randasi ir „perskaitant“ savo tautos kultūros kodą. Senoji lietuvių kultūra literatūroje išskyla netikėtais pavidalais. Pavyzdžiui, modernaus rašytojo Antano Škėmos romane „Balta drobulė“ nuolat šmėkštelintis kaukas padeda suvokti svarbiausią šiuolaikinio žmogaus troškimą būti reikalingam. Mitiniam kaukui reikėjo marškinėlių, išaustų ir pasiūtų per naktį. Šiuolaikiniam žmogui reikia aplinkinių pastangos ir nuoširdumo, kad jaustųsi bendruomenės nariu ir ją turtintų. Senujų tikėjimų atgarsiai žmogui ataidi iš kolektyvinės tautos atminties ir padeda išlaikyti dvasios pusiausvyrą, nepaklysti modernybėje.

Tokius ir panašius kultūros ženklus atpažindamas ir interpretuodamas įvairiuose kontekstuose mokinys braižo asmeninį kultūrinį žemėlapią ir derina jį pagal Vakarų civilizacijos vertybių polių. Atidžios įžvalgos ir kūrybingumas kultūros istorijos pamokose leidžia kurtis asmenybei, kuriai ateitis tikrai pasiūlys puikių galimybių.